

POSTANOWIENIE

Dnia 5 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie ze skargi T.S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. II AKo (...)

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 5 października 2021 r.

- 1. oddala skargę;**
- 2. zwalnia skarżącego z obowiązku uiszczenia opłaty od skargi;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz r.pr. D. G.Ć. kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych i sześćdziesiąt groszy), z uwzględnieniem podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu w postaci sporządzenia i wniesienia skargi na przewlekłość postępowania.**

UZASADNIENIE

Pismem z 15 lipca 2021 r. T.S., reprezentowany przez r.pr. D.G.Ć. (obrońcę z urzędu) wniósł do Sądu Najwyższego skargę na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) o sygn. II AKo (...). W skardze wnosi o:

1. stwierdzenie, że we wskazanym postępowaniu doszło do przewlekłości;
2. wydanie Sądowi Apelacyjnemu w (...) zalecenia podjęcia czynności zmierzających do rozpoznania sprawy;
3. przyznanie od Skarbu Państwa na jego rzecz kwoty 5.000,00 zł;
4. zwolnienie go z obowiązku uiszczenia opłaty od skargi.

Jak wynika z akt sprawy, 29 lipca 2020 r. pełnomocnik z urzędu skarżącego w sprawie o sygn. I AKo (...) złożył wniosek o wznowienie postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z 4 września 2019 r., II K (...), utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z 20 grudnia 2019 r., V Ka (...). Od tego czasu do dnia wniesienia skargi, wniosek o wznowienie postępowania nie został rozpoznany.

W dniu 16 grudnia 2020 r. Sąd Apelacyjny na posiedzeniu postanowił z urzędu przeprowadzić dowód z opinii dwóch biegłych psychiatrów z przychodni [...] w G. po uprzednim przeprowadzeniu badania skarżącego na okoliczność stanu zdrowia psychicznego skarżącego, celem ustalenia stanu jego zdrowia w inkryminowanym czasie. W toku postępowania wyznaczono kolejno cztery terminy badania, na które skarżący miał się stawić: 20 stycznia 2021 r., 5 marca 2021 r. 18 czerwca 2021 r. i 10 września 2021 r. Badanie w pierwszym terminie nie odbyło się z uwagi na niezgodnienie daty z samymi biegłymi, kolejne trzy terminy zostały jednak uzgodnione z biegłymi, ale skarżący nie stawić na żaden z nich, tłumacząc się brakiem środków finansowych na podróż z W., gdzie przebywał, do G., a także obawą zarażenia się koronawirusem. Jednocześnie wyrażał gotowość odbycia badania w formie zdalnej.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł o uznanie jej za niedopuszczalną, powołując się na postanowienia Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 53/18 oraz z 12 marca 2019 r., I NSP 8/19, w których uznano, że skarga na przewlekłość nie przysługuje w stosunku do postępowań wznowieniowych. W razie nieprzyjęcia tego stanowiska przez Sąd Najwyższy, Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] wniósł o oddalenie skargi, wskazując, że długość postępowania była uzasadniona podjęciem koniecznych czynności procesowych, a poza tym i tak nie przekraczała ona okresu 12 miesięcy, licząc między datą wpływu

wniosku o wznowienie do sądu (1 sierpnia 2020 r.) a datą wpływu skargi o przewlekłość (27 lipca 2021 r.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Najpierw należy zaznaczyć, że skarga podlegała merytorycznemu rozpoznaniu. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm., dalej: ustawa o skardze na przewlekłość) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Przedmiotem skargi o przewlekłość może być zwłoka w każdym „postępowaniu”, w którym rozpoznawana jest „sprawa” w rozumieniu art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Ustawa przewiduje wyłączenie tylko jednej kategorii postępowania, w której skarga na przewlekłość nie przysługuje, a mianowicie postępowań prowadzonych w trybie Kodeksu karnego wykonawczego, chyba że dotyczą one obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub nawiązki orzeczonej na rzecz pokrzywdzonego (art. 2 ust. 1b ustawy o skardze na przewlekłość). Przedmiotem postępowania wznowieniowego na gruncie Kodeksu postępowania karnego z pewnością jest „sprawa” w rozumieniu art. 6 EKPC i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, skoro w jego wyniku sąd może skasować wyrok skazujący i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania (art. 547 § 2 k.p.k.), a nawet samodzielnie uniewinnić oskarżonego (art. 547 § 3 k.p.k.).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie podziela stanowiska wyrażonego w postanowieniach 22 stycznia 2019 r., I NSP 53/18 oraz z 12 marca 2019 r.,

I NSP 8/19, które Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) przytoczył na poparcie wniosku o pozostawienie skargi bez rozpoznania.

Po pierwsze, oba orzeczenia powołują się na trzy orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, z których żadne nie dotyczy kwestii oceny przewlekłości postępowania o wznowienie innego postępowania, ani nawet nie dotyczy sprawy karnej (decyzje ETPC z: 17 stycznia 1995 r., *Krzus v. Polska*; 26 października 2004 r., *Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa „Warszawscy Budowlani” v. Polska*; 15 marca 2005 r. *Kwiecień v. Polska*). Wszystkie te orzeczenia dotyczyły kwestii dopuszczalności zaskarżenia do ETPC odmowy wznowienia postępowania (pierwsze orzeczenie – w sprawie administracyjnej, drugie – w sprawie cywilnej, trzecie – w sprawie wyborczej). W orzecznictwie tym rzeczywiście sformułowano zasadę, że art. 6 Konwencji nie stosuje się do postępowań nadzwyczajnych (wznawieniowych, rewizyjnych) tzn. takich, których przedmiotem jest weryfikacja prawomocnego orzeczenia. U podstaw tej zasady leży troska o ochronę pewności obrotu prawnego, której elementem jest poszanowanie stabilności stosunków prawnych ukształtowanych prawomocnym orzeczeń sądowym. Zasada niestosowalności art. 6 EKPC do postępowań nadzwyczajnych nie jest jednak absolutna – Trybunał wielokrotnie podkreślał, że jeśli nadzwyczajny środek zaskarżenia prowadzi w istocie do rozpoznania sprawy na nowo lub przypomina pod wieloma względami zwykłą apelację, wówczas ocena takiego postępowania, mimo jego wyjątkowego statusu w prawie krajowym, mieści się w zakresie zastosowania art. 6 Konwencji (zob. wyroki Wielkiej Izby ETPC z 5 lutego 2015 r., *Bochan v. Ukraina (nr 2)*, § 44-50 oraz z 11 lipca 2017 r., *Moreira Ferreira v. Portugalia (nr 2)*, § 60-67 wraz z cytowanym tam orzecznictwem). W ocenie Sądu Najwyższego postępowanie wznowieniowe uregulowane w k.p.k. spełnia te warunki, bo – jak już wspomniano powyżej – umożliwia ono rozpoznanie sprawy na nowo, a sąd orzekający w przedmiocie wznowienia może nie tylko skierować sprawę do ponownego rozpoznania, ale także może samodzielnie uniewinnić skazanego.

Niezależnie od tego warto zauważyć, że w sprawach, w których przedmiotem skargi do ETPC była przewlekłość postępowania, Trybunał wliczał czas trwania postępowania wznowieniowego do okresu nieuzasadnionej zwłoki

w rozpatrzeniu sprawy (wyroki ETPC z: 23 kwietnia 1985 r., *Poiss v. Austria*, § 53; 14 listopada 2000 r., *Piron v. Francja*, § 52; 19 czerwca 2001 r., *Zwierzynski v. Polska*, § 39). Tempo procedury nadzwyczajnej (np. wznowieniowej) ma więc znaczenie dla oceny, czy dana sprawa została rozpoznana w rozsądnym terminie w rozumieniu art. 6 Konwencji.

O ile ograniczenie stosowalności art. 6 EKPC w odniesieniu do oceny zasadności odmowy wznowienia postępowania jest zrozumiałe z uwagi na zasadę pewności obrotu prawnego, o tyle wyłączenie stosowalności art. 6 EKPC do oceny tempa postępowania wznowieniowego nie znajduje uzasadnienia w żadnej wartości prawnej. Trudno powiedzieć, czemu miałyby służyć takie wyłączenie, poza wygodą sądu orzekającego w sprawie, która jednak w sposób oczywisty nie jest wartością prawną. Takie wyłączenie wręcz byłoby szkodliwe dla pewności obrotu prawnego, ponieważ dopóki postępowanie wznowieniowe trwa, to status prawomocnego orzeczenia pozostaje niepewny. Pewność obrotu prawnego więc wymaga, aby postępowanie wznowieniowe zakończyło się w rozsądnym terminie, bez nieuzasadnionej zwłoki.

Po drugie, należy podkreślić, że obowiązek rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie wynika nie tylko z art. 6 Konwencji, ale również z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Standard konstytucyjny w zakresie rzetelnego procesu sądowego jest wyższy niż standard konwencyjny. Z jednej strony w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, podobnie jak w orzecznictwie ETPC, przyjmuje się, że art. 45 ust. 1 Konstytucji RP nie gwarantuje prawa do trzeciej instancji. Z drugiej strony TK przyjmuje, że jeśli już ustawodawca zdecyduje się w pewnych przypadkach na utworzenie nadzwyczajnych środków zaskarżenia, to takie nadzwyczajne postępowanie powinno odpowiadać standardom rzetelnego procesu (wyroki TK z: 17 maja 2004 r., SK 32/03; 31 marca 2005 r., SK 26/02; 17 maja 2004 r., SK 32/03; 6 października 2004 r., SK 23/02; 16 stycznia 2006 r., SK 30/05; 30 maja 2007 r., SK 68/06). Jednym z elementów rzetelnego procesu jest bez wątpienia prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Nie ma więc żadnych powodów, aby uznać, że konstytucyjne prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki nie stosuje się do postępowania o charakterze nadzwyczajnym, takiego jak postępowanie w przedmiocie wniosku o wznowienie

postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem. Nie istnieje żadna wartość konstytucyjna, która by usprawiedliwiała przyjęcie zasady, że sąd może w dowolny sposób, bez żadnych ograniczeń czasowych, przedłużać postępowanie wznowieniowe. Wręcz przeciwnie, pewność obrotu prawnego – będąca wartością konstytucyjną – wymaga, aby postępowanie wznowieniowe nie trwało dłużej, niż jest to konieczne.

Podsumowując, należy uznać, że w świetle prokonstytucyjnej i proeuropejskiej wykładni art. 2 ustawy o skardze na przewlekłość skarga na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przysługuje także w odniesieniu do postępowania w przedmiocie wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania karnego (art. 540 i n. k.p.k.).

Przechodząc do oceny meritum skargi, uznać należy, że nie zasługuje ona jednak na uwzględnienie.

Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa, przy ocenie, czy w danym postępowaniu wystąpiła nieuzasadniona zwłoka, należy wziąć pod uwagę 1) stopień skomplikowania sprawy; 2) zachowanie skarżącego; 3) sposób działania danego sądu; 4) znaczenie sprawy dla skarżącego (wyroki ETPC z 9 marca 2004 r., *Jabłońska v. Polska*, § 39 i z 10 lutego 2011 r., *Tsikakis v. Niemcy*, § 64 i 68; wyroki TK z 18 lutego 2009 r., Kp 3/08 i z 7 grudnia 2010 r., P 11/09).

Tymczasem z przebiegu niniejszej sprawy wynika, że powolne tempo jej rozpoznania wynika przede wszystkim z postawy skarżącego. Należy zwrócić uwagę, że pierwsze czynności w sprawie zostały podjęte przez Sąd Apelacyjny w G. niezwłocznie, już 6 sierpnia 2020 r., czyli w dniu złożenia wniosku o wznowienie postępowania. Tego samego dnia Sąd Apelacyjny wezwał obrońcę skarżącego do uzupełnienia braków formalnych. 2 listopada 2020 r. wyznaczono termin pierwszego posiedzenia, które odbyło się 18 listopada 2020 r. Kolejne posiedzenie odbyło się już 16 grudnia 2020 r., kiedy to Sąd Apelacyjny w (...) zdecydował się z urzędu przeprowadzić dowód z opinii biegłych psychiatrów. Należy podkreślić, że w świetle akt sąd miał uzasadnione podstawy, aby zarządzić przeprowadzenie takiego dowodu. Stan psychiczny oskarżonego w momencie popełnienia zarzucanego czynu ma fundamentalne znaczenie dla oceny,

czy podlegał on w ogóle odpowiedzialności karnej, a ewentualna niepoczytalność byłaby podstawą do obligatoryjnego wznowienia postępowania z urzędu.

Jak już wspomniano powyżej, w toku postępowania kolejno wyznaczano cztery terminy przeprowadzenia badania skarżącego przez psychiatrów z przychodni w G.: 20 stycznia 2021 r., 5 marca 2021 r., 18 czerwca 2021 r. i 10 września 2021 r. Pierwsze badanie nie odbyło się z przyczyn niezależnych od skarżącego, z uwagi na brak dostępności biegłych psychiatrów tego dnia. W dniu 11 lutego 2021 r. skarżący – który odbywał wówczas karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w S. – został na polecenie sądu przetransportowany do Zakładu Karnego w G. (k. 129), aby mógł stawić się na badanie w [...] przychodni w dniu 5 marca 2021 r. 17 lutego 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) wezwał skarżącego do stawienia się w przychodni [...] w dniu 5 marca 2021 r. o 11:30 (k. 134). Jak wynika z akt, skarżący jednak nie stawił się na to badanie – 20 lutego 2021 r. został zwolniony z zakładu karnego i wyjechał z G. do W., gdzie zamieszkał w Ośrodku Readaptacji Społecznej (k. 139). Sąd w uzgodnieniu z biegłymi wzywał skarżącego do stawienia się na badania w kolejnych terminach, ale ten za pośrednictwem obrońcy konsekwentnie odmawiał, wskazując na chęć poddania się badaniu w formule zdalnej.

Wskazane przez skarżącego powody odmowy stawienia się na osobiste badanie są nieprzekonujące. Trudno dać wiarę twierdzeniom skarżącego, że nie miał możliwości finansowych na podróż z W. do G., skoro miał wystarczające środki na zapewnienie sobie podróży z G. do W. zaraz po opuszczeniu zakładu karnego. Podobnie niewiarygodne są twierdzenia skarżącego o obawie zakażenia koronawirusem – ryzyko zakażenia istniało przecież także w trakcie jego podróży z G. do W., co nie przeszkodziło mu jej odbyć. Z kolei ewentualne ryzyko zakażenia w przychodni było zniwelowane prawnym obowiązkiem noszenia maseczek w pomieszczeniach zamkniętych, który dotyczy także przebywających w nich biegłych psychiatrów. Poza tym skarżący w żaden sposób nie wyjaśnił, dlaczego po opuszczeniu Zakładu Karnego w G., do którego został sprowadzony specjalnie po to, aby uczestniczyć w badaniu, nie mógł poczekać kilku dni na wzięcie udziału w umówionym wcześniej badaniu psychiatrycznym, tylko od razu wyjechał do W..

Skarżący wyrażał gotowość poddania się badaniom w drodze telefonicznej lub połączenia internetowego, ale biegli psychiatrzy mieli prawo zdecydować o konieczności przeprowadzenia badania w drodze osobistego spotkania. Nie jest rzeczą sądu decydować, jaka forma badania jest najbardziej stosowna do oceny zdrowia psychicznego strony, to domena biegłych.

W tym kontekście należało uznać, że decydujący wpływ na wydłużenie postępowania wznowieniowego w niniejszej sprawie miała postawa samego skarżącego, który unikał osobistego stawiennictwa na badanie.

Poza tym zauważyć należy, że postępowanie między datą wpływu wniosku o wznowienie a datą wniesienia skargi trwało mniej niż 12 miesięcy. W tym czasie zaś Sąd Apelacyjny wykonywał wiele koniecznych czynności procesowych, poczynając od wzywania do uzupełnienia braków formalnych wniosku, przez posiedzenia w sprawie zwolnienia od opłaty sądowej, losowanie składu, wyznaczenie posiedzeń, a kończąc na ustalaniu terminów przeprowadzenia badania przez biegłych. Brak jest więc podstaw do uznania, że w postępowaniu wystąpiła nieuzasadniona zwłoka.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O zwolnieniu z opłaty orzeczono na podstawie art. 624 § 1 i art. 634 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. O wynagrodzeniu dla obrońcy orzeczono na podstawie § 21 ust. 3 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2019, poz. 68).

as